

Лекція за темою

*«Хімічний зв'язок і
будова речовини»*

Викладач: Ісаєнко Ю.В.

ПЕРІОДИЧНА СИСТЕМА ХІМІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ Д. І. МЕНДЕЛЄЄВА

ПЕРІОДИ	ГРУПИ ЕЛЕМЕНТІВ								VIII					
	I	II	III	IV	V	VI	VII							
1	H 1,0079 1s Гідроген водень								He 4,0028 1s Гелій	Порядковий номер Символ Назва елемента систематично				
2	Li 6,941 [He]2s Літій	Be 9,01218 [He]2s Берилій	B 10,811 [He]2s2p Бор	C 12,01 [He]2s2p Карбон вуглець	N 14,007 [He]2s2p Азот	O 15,999 [He]2s2p Кисень кисень	F 18,998 [He]2s2p Флуор флуор	Ne 20,179 [He]2s2p Неон		26 [Ar]3d4s 55,847 Fe Ферум				
3	Na 22,990 [Ne]3s Натрій	Mg 24,305 [Ne]3s Магній	Al 26,982 [Ne]3s3p Алюміній	Si 28,085 [Ne]3s3p Силіцій кремній	P 30,974 [Ne]3s3p Фосфор	S 32,066 [Ne]3s3p Сульфур сірка	Cl 35,453 [Ne]3s3p Хлор	Ar 39,948 [Ne]3s3p Аргон		Відносна атомна маса Електронна конфігурація				
4	K 39,098 [Ar]4s Калій	Ca 40,078 [Ar]4s Кальцій	Sc 44,956 [Ar]3d4s Скандій	Ti 47,88 [Ar]3d4s Титан	V 50,942 [Ar]3d4s Ванадій	Cr 51,996 [Ar]3d4s Хром	Mn 54,938 [Ar]3d4s Манган	Fe 55,847 [Ar]3d4s Ферум	Co 58,933 [Ar]3d4s Кобальт	Ni 58,69 [Ar]3d4s Нікель				
5	Rb 85,468 [Kr]5s Рубідій	Sr 87,62 [Kr]5s Стронцій	Y 88,906 [Kr]4d5s Ітрій	Zr 91,224 [Kr]4d5s Цирконій	Nb 92,906 [Kr]4d5s Ніобій	Mo 95,94 [Kr]4d5s Молибден	Tc 98,906 [Kr]4d5s Технетій	Ru 101,07 [Kr]4d5s Рутеній	Rh 102,91 [Kr]4d5s Родій	Pd 106,42 [Kr]4d5s Палладій				
6	Cs 132,91 [Xe]6s Цезій	Ba 137,33 [Xe]6s Барій	La 138,91 [Xe]5d6s Лантан	Hf 178,49 [Xe]4f5d6s Гафній	Ta 180,95 [Xe]4f5d6s Тантал	W 183,85 [Xe]4f5d6s Вольфрам	Re 186,21 [Xe]4f5d6s Реній	Os 190,2 [Xe]4f5d6s Осмій	Ir 192,22 [Xe]4f5d6s Ірідій	Pt 195,09 [Xe]4f5d6s Платина				
7	Fr (223) [Rn]7s Францій	Ra 226,02 [Rn]7s Радій	Ac 227,03 [Rn]6d7s Актиній	Rf 261 [Rn]5f6d7s Резерфордій	Db 262 [Rn]5f6d7s Дубній	Po 209 [Xe]4f5d6s Полоній	At (210) [Xe]4f5d6s Астат	Rn (222) [Xe]4f5d6s Радон						
	R₂O	RO	R₂O₃	RO₂	RO₃	RO₃	RO₇	RO₄						
	R₂O	RO	R₂O₃	RO₂	RO₃	RO₃	RO₇	RO₄						
*	Ce 140,12 [Xe]4f5d6s Церій	Pr 140,91 [Xe]4f5d6s Прометій	Nd 144,24 [Xe]4f5d6s Неодим	Pm (147) [Xe]4f5d6s Прометій	Sm 150,36 [Xe]4f5d6s Самарій	Eu 151,96 [Xe]4f5d6s Європій	Gd 157,25 [Xe]4f5d6s Гадоліній	Tb 158,93 [Xe]4f5d6s Тербій	Dy 162,5 [Xe]4f5d6s Диспродій	Ho 164,93 [Xe]4f5d6s Гольмій	Er 167,26 [Xe]4f5d6s Ербій	Tm 168,93 [Xe]4f5d6s Тулій	Yb 173,04 [Xe]4f5d6s Йттербій	Lu 174,97 [Xe]4f5d6s Лютецій
**	Th 232,04 [Rn]5f6d7s Торій	Pa (231) [Rn]5f6d7s Протактіній	U 238,03 [Rn]5f6d7s Уран	Np (237) [Rn]5f6d7s Нептуній	Pu (244) [Rn]5f6d7s Плутоній	Am (243) [Rn]5f6d7s Америцій	Cm (247) [Rn]5f6d7s Кюріцій	Bk (247) [Rn]5f6d7s Берклій	Cf (251) [Rn]5f6d7s Каліфорній	Es (254) [Rn]5f6d7s Ейнштейній	Fm (257) [Rn]5f6d7s Фермій	Md (258) [Rn]5f6d7s Менделєєв	No (259) [Rn]5f6d7s Нобелій	Lr (262) [Rn]5f6d7s Лоренцій

Хімічний зв'язок-це така взаємодія атомів, яка сполучає їх у молекули, йони, радикали, кристали

**Типи хімічних зв'язків
в речовинах**

ковалентний:

• неполярний

утворюється в простих речовинах неметалах (водень H_2 , кисень O_2 , азот N_2 , хлор Cl_2 та ін.)

• полярний

утворюється в складних речовинах, утворених двома різними неметалічними елементами (гідроген оксид H_2O , амоніак NH_3 , карбон (IV) оксид CO_2 , гідроген хлорид HCl та ін.)

йонний

утворюється в складних речовинах, утворених металічним та неметалічним елементами (натрій хлорид $NaCl$, калій бромід KBr , літій флуорид LiF , натрій бромід $NaBr$ та ін.)

металічний

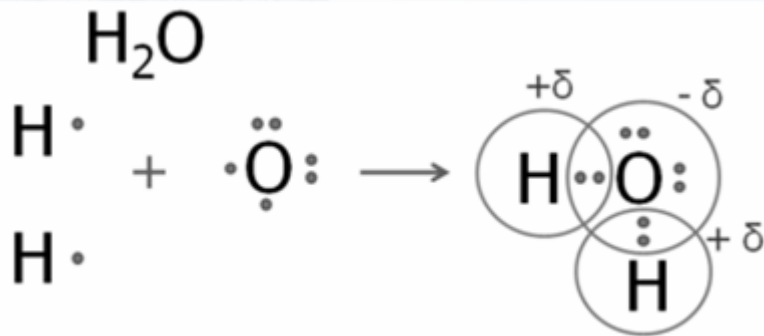
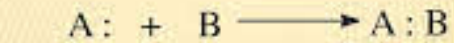
утворюється в простих речовинах металах (залізо Fe , мідь Cu , срібло Ag , золото Au та ін.)

Механізм утворення ковалентного зв'язку

Обмінний

Донорно-акцепторний

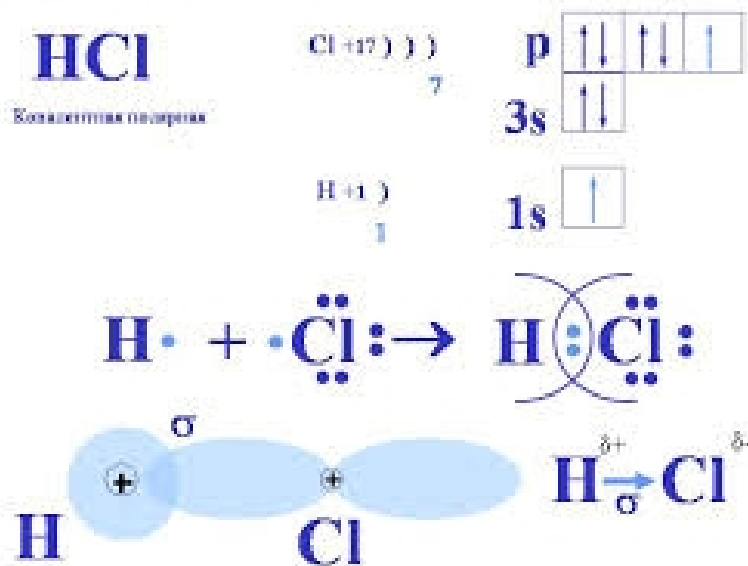
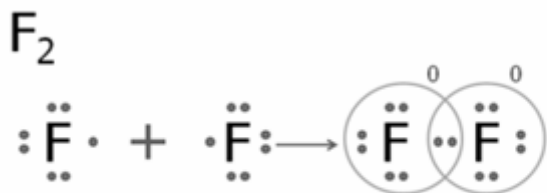
ДОНОРНО-АКЦЕПТОРНИЙ МЕХАНІЗМ УТВОРЕННЯ КОВАЛЕНТНОГО ЗВ'ЯЗКУ

Види ковалентного зв'язку в залежності від полярності (різниці відносних електронегативностей)

Неполярний

Полярний

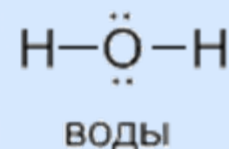
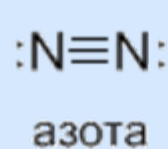
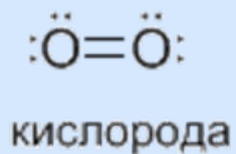
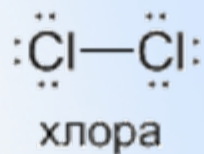
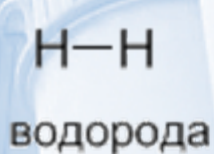

Види ковалентного зв'язку в залежності від кратності (кількості спільних електронних пар між атомами, які сполучаються)

Оди́нарний

Кратний: подвійний та потрійний

Структурные формулы молекул:

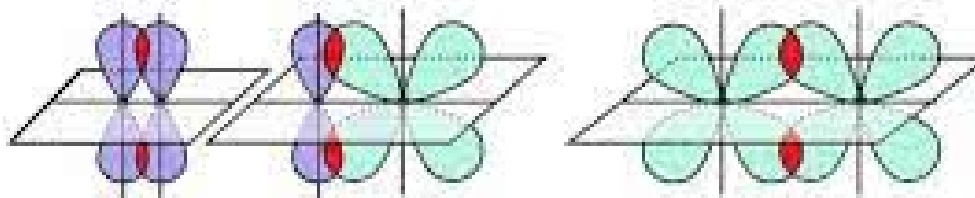
Види ковалентного зв'язку за
способом перекривання
електронних пар

Сигма-св'язь

Пи-св'язь

Примеры σ -связи

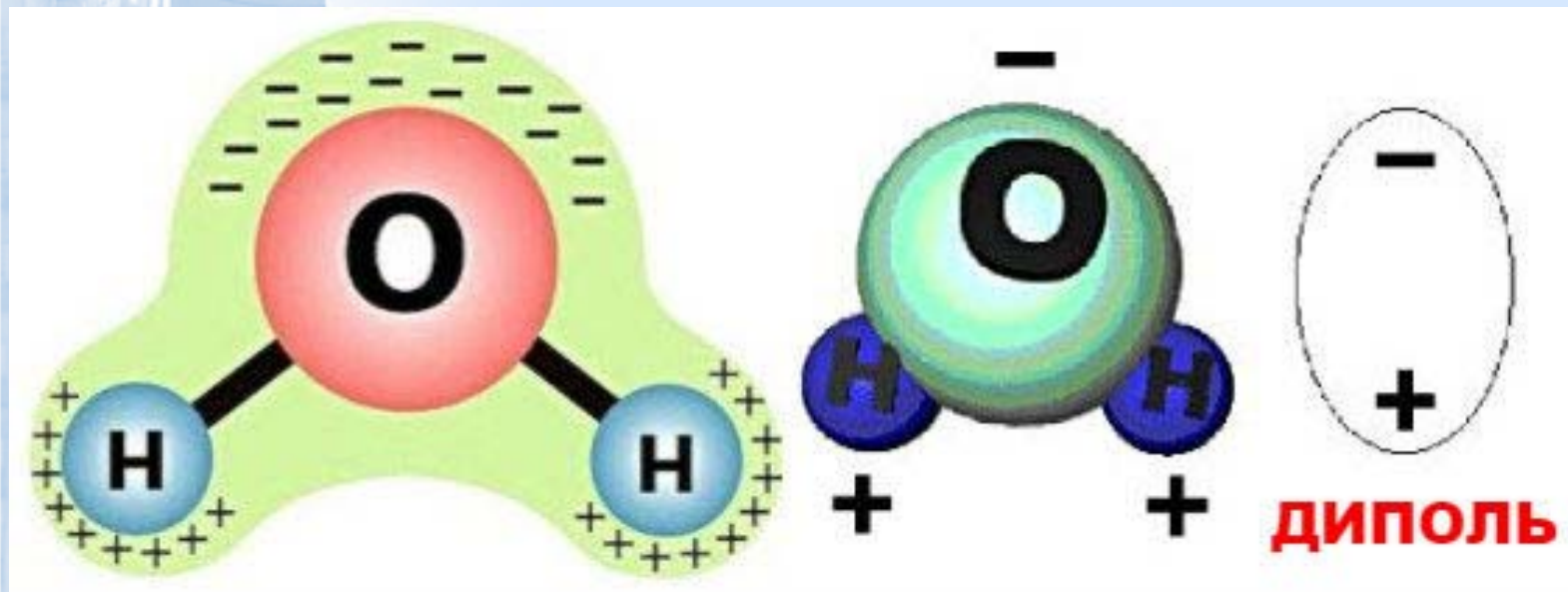

Примеры π -связи

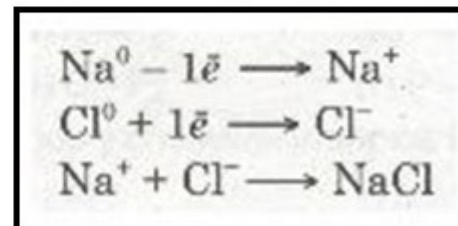
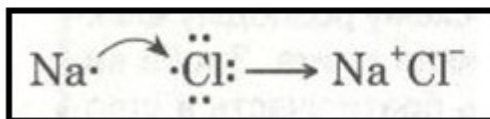
Диполь-це система, яка складається з двох рівних за величиною, але протилежних за знаком зарядів

Валентність-це здатність атомів деякого хімічного елемента створювати певну кількість ковалентних зв'язків

Йонний зв'язок-це хімічний зв'язок,
утворений завдяки
електростатичній взаємодії йонів.

Схема утворення йонного зв'язку

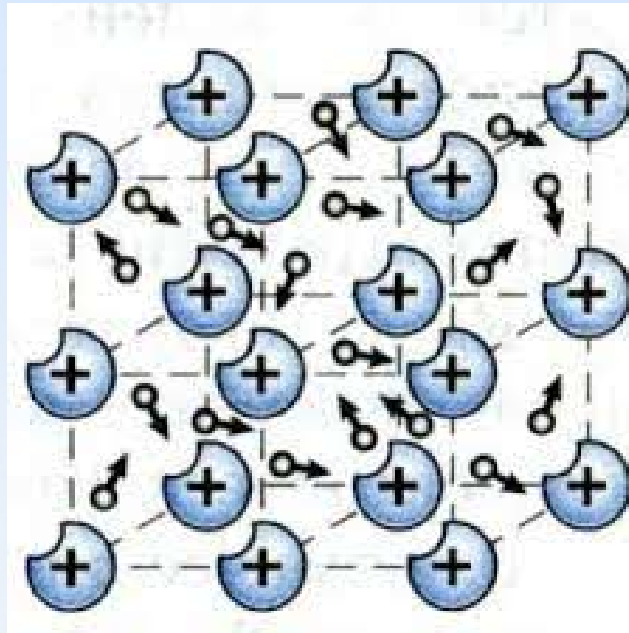

Більш точно тип хімічного зв'язку (йонний, ковалентний полярний, ковалентний неполярний) можна встановити за різницею відносних електронегативностей $\Delta\chi$

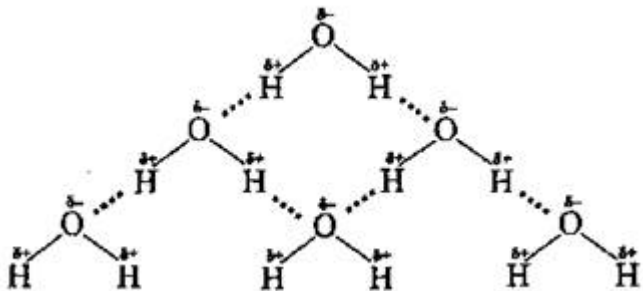
Тип зв'язку		Різниця відносних електронегативностей
Ковалентний	неполярний	0 — 0,4
	полярний	0,5 — 1,9
Йонний		>1,9

Металічний зв'язок-це тип зв'язку в кристалах металів між атомами або йонами металів у вузлах кристалічної ґратки та відносно вільними електронами («електронним газом»)

Наявність металічного зв'язку зумовлює високу пластичність, тепло-та електропровідність металів, металічний блиск.

Водневий зв'язок є одним із найважливіших типів міжмолекулярної взаємодії. Виникає між молекулами, до складу яких входить атом Гідрогену, зв'язаний з атомами найбільш електронегативних елементів (F, O, N)

Аномальні властивості води:

- єдина у світі речовина, яка при заморожуванні збільшується в обсязі
- має найвище значення сили поверхневого натягу (після ртуті)
- універсальне розчинне середовище
- інертний розчинник
- володіє найбільшою теплоємністю й теплопровідністю
- $t = \text{від } 0^\circ \text{ до } +4^\circ \text{C}$ міняється структура й характер взаємодії водневих зв'язків
- лід – унікальний стан води. При замерзанні й переході у твердий стан вода збільшується в об'ємі на 9%; щільність льоду нижче, ніж у води при тій же температурі

Атомна кристалічна ґратка утворена нейтральними атомами, які зв'язані ковалентними зв'язками; всі зв'язки рівноцінні та міцні

Речовини характеризуються високою твердістю, високими температурами плавлення, хімічною інертністю

Алмаз (C)

Бор (B)

Пісок (SiO₂)

Молекулярна кристалічна ґратка
утворена полярними та неполярними
молекулами; сили взаємодії слабкі

Цукор
($C_{12}H_{22}O_{11}$)

Білий фосфор
(P_4)

Речовини мають незначну твердість,
низькі температури плавлення та кипіння,
характеризуються леткістю

Хлор (Cl_2)

Вода (H_2O)

Йонна кристалічна гратка утворена позитивно та негативно зарядженими йонами, що правильно чергуються у просторі; сили міжйонної взаємодії досить значні

Речовини є нелеткими, твердими, тугоплавкими; їх розчини та розплави проводять електричний струм

Натрій хлорид (NaCl)

• В случае этого опыта лампочка загорится только при растворе поваренной соли, растворе медного купороса, а при растворе сахара и дистиллированной воды нет. Но почему?

MyShared

У вузлах металічної кристалічної ґратки перебувають позитивно заряджені йони, упаковані певним чином, між якими перебувають усупільнені вільні електрони («електронний газ»)

Типові властивості металів: висока температура електропровідність, пластичність, металічний блиск

Сплавы

Сплавы металлов

Сталь и чугун

(железо с углеродом)

Дюралюмений

(алюминий с медью и т.д.)

Бронза

(медь со свинцом, оловом и т.д.)

Латунь

(медь с цинком)

ТИПИ КРИСТАЛІЧНИХ РЕШІТОК (ГРАТОК)

Утворені йонами

Утворені молекулами

Утворені атомами

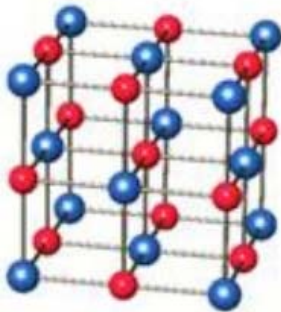
Утворені катіонами та електронами

Йонні

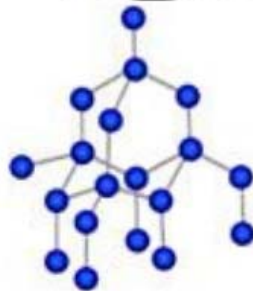
Атомні

Молекулярні

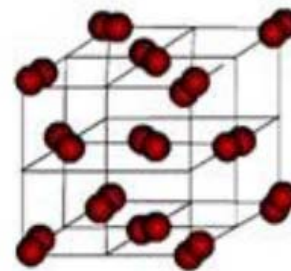
Металічні

Кристалічні,
крихкі

Тверді,
нерозчинні
у H_2O

Невелика
твердість,
мають запах

Метали,
проводять
струм

Дякую за увагу!

